

WĘDROWIEC

typ podróżnika, który przemieszcza się pieszo bez wyraźnie określonego celu i bez troski o to ile czasu spędzi w drodze.

Podróż wędrowca może odbywać się w krajobrazie lub w przestrzeni zurbanizowanej – polega na przemieszczaniu się od miejsca do miejsca bez określonego punktu docelowego. Wędrowka nie ma natury linearnej, tylko epizodyczną. Wędrowiec to ktoś, dla kogo droga jest domem: miejsca są tylko przystankami w wędrówce. Wędrowiec pozostaje niezakorzeniony i nie posiada związku z konkretnym miejscem w przestrzeni, w drogę wyrusza najczęściej samotnie i anonimowo przybywa do nowego miejsca. Określa się go jako: włóczykija, nomada, obieżyświata, *flâneura* (Benjamin), szlifibruka, łazika, pielgrzyma. Wędrowiec to również romantyczny typ samotnego podróżnika, kontemplującego widoki w trakcie pieszych wycieczek i odczuwającego duchowe zespolenie z naturą, w jego oczach podniesionej do rodzaju *sacrum* (Urry). Tylko wędrowiec, jako ktoś z zewnątrz, jest w stanie – w przeciwieństwie do mieszkańca – estetycznie wartościować i doświadczać krajobrazu (Simmel).

W sensie metaforycznym wędrowiec i podejmowana przez niego wędrówka, to jedna z najstarszych i uniwersalnych metafor ludzkiego życia (np. Odyseusz, Żyd Wieczny Tułacz). Takie znaczenie ma też biblijna opowieść o wędrówce Żydów prowadzonych przez Mojżesza do Ziemi Obiecanej. Wędrowka może być także tułaczka, a skazany na nią obcy (Simmel) jest wędrowcem, który nie zrezygnował ze swobody przychodzenia i odchodzenia („dzisiaj przychodzi, jutro zaś zostaje”). Wędrowka to również metafora życia współczesnego (Bauman), w którym nie da się niczego zaplanować z góry, a ono samo ustalane jest w sposób przypadkowy: z dnia na dzień, od odcinka do odcinka, bez wyobrażenia o tym, jak długo pozostanie się w danym miejscu.

Według Benjamina wędrowiec to ktoś, kto przybywa, by snuć opowieści; gawędziarz opowiadający o odległych stronach, przekazujący swoje doświadczenia, na gruncie których kształtuje się system wartości i tradycja danej społeczności.

W malarstwie najbardziej znana figura wędrowca to postać przedstawiona na obrazie Caspara Friedricha „Wędrowiec przed morzem mgły”, reprezentująca romantyczną postawę wobec natury i metafizycznie pojmowanego krajobrazu.

Do końca XVIII w. wędrowiec pieszy traktowany był jako niebezpieczny i dziwaczny „inny”, traktowany z podejrzliwym dystansem. Rozwój turystyki krajobrazowej w XIX w. spopularyzował piesze wycieczki (ich orędownikami byli m.in. Wordsworth i Coleridge) odbywające się po utartych szlakach, co powodowało, że podróż stawała się zorganizowana i przewidywalna, a także towarzyszyła jej intencja powrotu i celowość. Jako wędrówka rekreacyjna, była ona postrzegana jako wpływająca na zdrowie, hart ducha i dobre samopoczucie, a ponadto pozwalała na kontakt z otwartym, panoramicznym krajobrazem. Wędrowce w krajobrazie towarzyszy doświadczenie topograficzne, kształtowane w drodze,

skupione na detalach, rozpoznające miejsca. Z niej wyodrębniły się formy aktywności związane nowymi praktykami przestrzennymi, takimi jak wspinaczka czy biwakowanie, a dzisiaj również trekking jako forma ekstremalna wędrowania, najczęściej w terenach górzystych.

W przestrzeni miejskiej wędrówka staje się rodzajem przechadzki, charakterystycznym dla spacerowicza, *flâneura* (Hessel, Benjamin) i konstytutywnym dla miasta (de Certeau). *Flânerie*, flaneryzm w pierwotnym sensie, polega na przechadzaniu się powolnym krokiem po spacerowych, publicznych przestrzeniach wewnętrznych i zewnętrznych XIX-wiecznego Paryża: galeriach, pasażach, bulwarach, parkach, skwerach, pozwalających delektować się rozciągającym się widokiem i chwycić nieoczekiwane sytuacje, wrażenia, sceny. *Flâneur* dryfuje w wiecznym ruchu, bez miejsca spoczynku (Zeidler-Janiszewska). Praktyka przechadzki w mieście jest rodzajem wytwarzania przestrzeni, jej zamieszkiwania. De Certeau odróżnia miejskie strategie i taktyki chodzenia: strategia jako forma dyscypliny chodzenia przedkłada przestrzeń nad czas, taktyka jako rodzaj chwytania sposobności uznaje nadrzędność czasu. Spacer jest formą zdobywania orientacji w terenie, tworzenia „mentalnej mapy”, na którą składają się wrażenia, zapamiętane zdarzenia i ludzie z ich historiami.

[B.F.]

Literatura:

- Bauman, Zygmunt. *Dwa szkice o moralności ponowoczesnej*. Warszawa: Instytut Kultury, 1994.
- Bauman, Zygmunt. *Etyka ponowoczesna*, tłum. J. Bauman, J. Tokarska-Bakir. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1996.
- De Certeau, Michel. *Wynaleźć codzienność. Sztuki działania*, tłum. K. Thiel-Jańczuk. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2008.
- Gros, Frederic. *Filozofia chodzenia*, tłum. E. Kaniowska. Warszawa: Wydawnictwo Czarna Owca, 2015.
- Hessel, Franz. „Sztuka spacerowania”, tłum. S. Lisiecka. *Literatura na świecie* 8-9 (2001).
- Simmel, Georg. *Obcy*. W Simmel, George, *Socjologia*, tłum. M. Łukasiewicz. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1975.
- Solnit, Rebecca. *Wanderlust: A History of Walking*. London: Penguin Books, 2001.
- Tester, Keith (red.) *The Flâneur*. London: Routledge, 1994.
- Urry, John. *Spojrzenie turysty*, przekł. A. Szulżycka, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007.
- Urry, John. *Socjologia mobilności*, przekł. J. Stawiński, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009.

Zeidler-Janiszewska, Anna. *Dryfujący flâneur, czyli o sytuacjonistycznej transformacji doświadczenia miejskiej przestrzeni*, w: E. Rewers (red.), *Przestrzeń, filozofia, architektura*, Poznań: Wydawnictwo, 1999.

